

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПРАВОВИХ НАУК
УКРАЇНИ

ПРАВОВА ДОКТРИНА УКРАЇНИ

Редакційна колегія видання:

ТАЦІЙ В. Я. (*голова редколегії*)

президент НАПрН України, академік
НАН України та НАПрН України

ПЕТРИШИН О. В. (*відповідальний секретар*)

перший віце-президент, академік
НАПрН України

БАУЛІН Ю. В.

академік НАПрН України

БИТЯК Ю. П.

академік-секретар відділення державно-
правових наук і міжнародного права,
академік НАПрН України

БОРИСОВ В. І.

академік-секретар відділення кримінально-
правових наук, академік НАПрН України

ВОРОНОВА Л. К.

академік НАПрН України

ГЕТЬМАН А. П.

академік НАПрН України

ГОНЧАРЕНКО В. Д.

академік-секретар відділення теорії та історії
держави і права, академік НАПрН України

ГРОШЕВИЙ Ю. М.

академік НАПрН України

КОМАРОВ В. В.

академік НАПрН України

КУЗНЕСЦОВА Н. С.

академік-секретар відділення цивільно-
правових наук, академік НАПрН України

МАМУТОВ В. К.

академік НАН України та НАПрН України

ПРИЛИПКО С. М.

член-кореспондент НАПрН України

СВЯТОЦЬКИЙ О. Д.

академік НАПрН України

СЕМЧИК В. І.

член-кореспондент НАН України та академік
НАПрН України

ТАБАЧНИК Д. В.

академік НАПрН України

ТИМЧЕНКО І. А.

академік НАПрН України

ТИХИЙ В. П.

академік НАПрН України

ШЕМШУЧЕНКО Ю. С.

академік-секретар відділення екологічного,
господарського та аграрного права, академік
НАН України та НАПрН України

1 том

**Загальнотеоретична
та історична
юриспруденція**

2 том

**Публічно-правова
доктрина України**

3 том

**Доктрина
приватного права
України**

4 том

**Доктринальні
проблеми
екологічного,
аграрного
та господарського
права**

5 том

**Кримінально-
правові науки
в Україні: стан,
проблеми
та шляхи розвитку**

ПРАВОВА ДОКТРИНА УКРАЇНИ

У п'яти томах

5 том

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

*За загальною редакцією президента НАПрН України,
академіка НАН України та НАПрН України В. Я. Тація,
академіка-секретаря відділення кримінально-правових наук,
академіка НАПрН України В. І. Борисова*

Харків
«Право»
2013

УДК 340(477)

ББК 67

П68

Редакційна колегія:

В. Я. ТАЦІЙ (*співголова редколегії*)

президент НАПрН України, академік НАН України
та НАПрН України;

В. І. БОРИСОВ (*співголова редколегії*)

академік-секретар відділення кримінально-правових наук,
академік НАПрН України;

В. С. БАТИРГАРЕЄВА (*відповідальний секретар*)

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник;

Ю. В. БАУЛІН

академік НАПрН України;

Ю. М. ГРОШЕВИЙ

академік НАПрН України;

М. І. ПАНОВ

академік НАПрН України;

В. Ю. ШЕПІТЬКО

академік НАПрН України;

І. Є. МАРОЧКІН

член-кореспондент НАПрН України;

В. І. ШАКУН

член-кореспондент НАПрН України;

А. Х. СТЕПАНЮК

доктор юридичних наук, професор

П68 **Правова доктрина України : у 5 т. – Х. : Право, 2013.**

ISBN 978-966-458-545-0

Т. 5 : Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. – 1240 с.

ISBN 978-966-458-550-4

У комплексному міжгалузевому дослідженні на підставі досягнень кримінально-правової, кримінально-процесуальної, кримінологічної та криміналістичної наук, а також наук кримінально-виконавчого і судового права, юридичної психології та судової експертизи висвітлюються стан, проблеми та шляхи розвитку в Україні наук кримінально-правового циклу. Розглянуто загальнотеоретичні, методологічні та найбільш актуальні прикладні питання цих наук, їх предмет та методи регулювання, тенденції та особливості розвитку. Проведено аналіз сучасної державної політики у сфері боротьби зі злочинністю та основних напрямів реформування правової системи України у цій сфері.

Розраховано на наукових співробітників, викладачів, аспірантів, студентів юридичних вищих навчальних закладів, практичних працівників і широке коло читачів, які інтересуються станом та розвитком кримінально-правових наук в Україні.

УДК 340(477)

ББК 67

© Тацій В. Я., Борисов В. І.,
Батиргарєєва В. С. та ін., 2013

© Національна академія правових
наук України, 2013

© Видавництво «Право», 2013

ISBN 978-966-458-550-4 (т. 5)

ISBN 978-966-458-545-0

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	11
-----------------	----

РОЗДІЛ 1. ДОКТРИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

1.1. Методологічні проблеми кримінально-правових досліджень в Україні	17
1.1.1. Предмет, завдання та функції науки кримінального права	17
1.1.2. Порівняльний метод у науці кримінального права	30
1.1.3. Становлення та розвиток науки кримінального права	41
1.2. Наукові основи кримінально-правової політики	56
1.2.1. Поняття кримінально-правової політики.....	56
1.2.2. Методи кримінально-правової політики: криміналізація і декриміналізація.....	72
1.2.3. Ефективність кримінально-правової політики	81
1.3. Методологічні проблеми джерел кримінального права....	96
1.3.1. Поняття джерел кримінального права	96
1.3.2. Види джерел кримінального права.....	100
1.3.3. Кримінальний кодекс має відповідати Основному Закону держави – Конституції	114
1.4. Теоретичні проблеми вчення про злочин та склад злочину.....	131
1.4.1. Поняття злочину. Класифікація злочинів	131
1.4.2. Проблеми складу злочину та його функцій у доктрині кримінального права	150
1.4.3. Об'єкт злочину.....	171
1.4.4. Предмет злочину: загальне поняття, основні кримінально-правові проблеми та перспективи їх розв'язання.....	188
1.4.5. Суб'єкт злочину	202
1.4.6. Суб'єктивна сторона	217
1.4.7. Кримінально-правовий інститут стадії вчинення злочину.....	226
1.4.8. Обставини, що виключають злочинність діяння...	239
1.5. Методологічні проблеми вчення про кримінальну відповідальність та покарання.....	256
1.5.1. Поняття, види, підстави і форми реалізації кримінально-правової відповідальності людини...	256

1.5.2. Звільнення від кримінальної відповідальності	270
1.5.3. Призначення покарання	294
1.5.4. Звільнення від покарання та його відбування.....	313
1.5.5. Інші кримінально-правові наслідки вчинення суспільно небезпечного діяння.....	328
1.5.6. Судимість у змісті кримінальної відповідальності	351
1.6. Методологічні питання Особливої частини кримінального права	356
1.6.1. Злочини проти інтересів особи.....	356
1.6.2. Злочини у сфері господарської діяльності	370
1.6.3. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту	378
1.6.4. Злочини проти громадського порядку та моральності	393
1.6.5. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку	403
1.7. Наукове осмислення правової доктрини та кримінального законодавства зарубіжних держав.....	409

РОЗДІЛ 2. КРИМІНОЛОГІЯ

2.1. Концептуальні засади розвитку кримінологічної науки в Україні	460
2.2. Кримінологічна політика України.....	470
2.3. Кримінологічна доктрина у кримінальному праві	484
2.4. Модернізація доктрини сучасної кримінології у світлі соціального натуралізму (про основи «соціально-натуралістичної» кримінології)	496
2.5. Розвиток кримінології України в умовах глобалізації	514
2.6. Інституціональна концепція злочинності	532
2.7. Стратегія протидії злочинності	552
2.8. Організована злочинність у системі координат зарубіжного досвіду	561
2.9. Покарання в системі протидії злочинності	573

РОЗДІЛ 3. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА НАУКА

3.1. Трансформація нормативної моделі кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України	587
3.2. Реалізація засад кримінального судочинства у провадженнях із перегляду судових рішень	615
3.3. Кримінальне провадження за Кримінальним процесуальним кодексом України: система та процесуальна форма	632
3.4. Поняття «докази» у Кримінальному процесуальному кодексі України: спроба критичного переосмислення ідеології нормативної моделі	650
3.5. Слідчий суддя в кримінальному провадженні: функціональне призначення та кримінальна процесуальна компетенція	667

РОЗДІЛ 4. СУДОВЕ ПРАВО

4.1. Судова реформа в Україні: ретроспектива і перспектива.....	686
4.2. Актуальні питання трансформації статусу судді в умовах судово-правової реформи	705
4.3. Формування судової системи незалежної України	730
4.4. Ефективність судової системи як стандарт функціонування судової влади.....	749

РОЗДІЛ 5. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

5.1. Теоретичні засади вдосконалення правового статусу засуджених	765
5.2. Процесуальні аспекти доктрини кримінально-виконавчого права	784
5.3. Наукові засади оптимізації процесу виконання кримінальних покарань	799
5.4. Інститут зміни умов тримання засуджених до позбавлення волі в кримінально-виконавчому праві України.....	821
5.5. Забезпечення особистої безпеки засуджених у виправних колоніях України.....	840

РОЗДІЛ 6. СУЧАСНИЙ СТАН ТА РОЗВИТОК КРИМІНАЛІСТИКИ

6.1. Загальнотеоретичні проблеми криміналістики	865
6.1.1. Предмет пізнання та завдання криміналістики в сучасних умовах	865
6.1.2. Тенденції криміналістики та особливості її розвитку	874
6.1.3. Прогностична функція криміналістики	878
6.1.4. Міжнаукові зв'язки криміналістики	900
6.2. Проблеми криміналістичної техніки та інформаційне забезпечення практики протидії злочинності	914
6.2.1. Науково-технічні засоби криміналістики; сучасний стан розроблення, впровадження та використання.....	914
6.2.2. Інформаційні ресурси в практиці протидії злочинності	920
6.3. Організаційно-тактичні засади протидії злочинності	929
6.3.1. Засоби криміналістичної тактики та їх роль у кримінальному провадженні	929
6.3.2. Пізнавальна функція криміналістичних версій	933
6.3.3. Проблеми побудови та реалізації типових тактичних операцій	943
6.4. Проблеми формування та реалізації окремих криміналістичних методик.....	956
6.4.1. Концептуальні підходи до модернізації окремих криміналістичних методик.....	956
6.4.2. Напрями розвитку криміналістичних методик	981
6.4.3. Принципи криміналістичних методик	994
6.4.4. Функції окремих криміналістичних методик ...	1003
6.4.5. Роль криміналістичної характеристики злочинів у системі криміналістичної методики	1010
6.4.6. Стратегії в розслідуванні злочинів	1043
6.4.7. Слідчі технології в розслідуванні злочинів.....	1052

РОЗДІЛ 7. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

7.1. Загальна характеристика судової експертизи в сучасних умовах	1065
7.1.1. Проблема диференціації та інтеграції спеціальних знань	1065
7.1.2. Функції теорії судової експертизи та їх реалізація	1086
7.1.3. Принципи судово-експертної діяльності	1099
7.1.4. Формування понятійного апарату судової експертизи та методологічні регулятори	1107
7.2. Роль пізнання в судово-експертній діяльності	1118
7.2.1. Методи пізнання в судовій експертизі	1118
7.2.2. Пізнавальна функція експертних версій	1128
7.2.3. Проблеми формування внутрішнього переконання та прийняття рішень судовим експертом	1133
7.2.4. Проблема побудови професіограми судового експерта	1142

РОЗДІЛ 8. РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НАУК

8.1. Сучасні тенденції юридичної психології та її галузей (правової, судової, кримінальної, пенітенціарної). Зв'язок з іншими науками	1152
8.1.1. Сучасні тенденції юридичної психології та її галузей (правової, судової, кримінальної, пенітенціарної)	1152
8.1.2. Зв'язок юридичної психології з іншими науками	1155
8.2. Психологічні основи процесуальної діяльності	1160
8.2.1. Особливі умови процесуальної діяльності як професії	1160
8.2.2. Психологічні основи доказування	1171
8.2.3. Інтуїція: поняття і роль у судочинстві	1174
8.3. Психологія слідчої та судової діяльності	1184
8.3.1. Види слідчої (судової) діяльності	1184
8.3.2. Проблеми та перспективи розвитку судово-психологічної експертизи	1190

8.3.3. Психологічні особливості судового процесу	1195
8.3.4. Психологія прийняття рішення судом	1201
8.3.5. Психологія судових дій	1205
8.4. Проблеми становлення та розвитку кримінальної та пенітенціарної психології.....	1212
8.4.1. Психологічна структура злочину	1212
8.4.2. Соціально-психологічні характеристики особи злочинця	1218
8.4.3. Методи психологічного впливу на особу засудженого в установах виконання покарання	1229
8.4.4. Психологічні основи ресоціалізації засуджених	1232
Авторський колектив.....	1235

Наукове видання

ПРАВОВА ДОКТРИНА УКРАЇНИ

У п'яти томах

5 том

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

*За загальною редакцією президента НАПрН України,
академіка НАН України та НАПрН України **В. Я. Тація**,
академіка-секретаря відділення кримінально-правових наук,
академіка НАПрН України **В. І. Борисова***

Редактор *К. К. Гулий*

Коректори *О. М. Нещеретна, М. М. Поточняк*

Технічні редактори:

В. М. Зеленько, О. І. Сенько

Підписано до друку 08.10.2013.
Формат 60×90 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Schoolbook.
Ум. друк. арк. 77,5. Обл.-вид. арк. 65,4. Вид. № 908.
Тираж 300 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідोцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Надруковано в друкарні СПДФО Білетченко
тел. (057) 758-35-98